בפגעין ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים וממאי דרבנן היא דילמא ר' יהודה היא ותהוי נמי ר' יהודה אימר דשמעת ליה לר' יהודה יצאו מעצמן סוחטין לכתחילה מי שמעת ליה אלא מאי אית לך למימר כיון דלאו בני סחיטה נינהו אפילו לכתחילה אפילו תימא רבנן כיון דלאו בני סחיטה נינהו אפילו לכתחילה ש"מ רבנן היא ש"מ של בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים אמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם א"ל רבא לרב נחמן מנשיא בן מנחם תנא הוא וכי תימא הלכה כי האי תנא דסבר לה כשל מנשיא בן מנחם ומשום דסבר כמנשיא בן מנחם הלכה כמותו מנשיא בן מנחם הוי [א]רובא דעלמא אין דתנן [ג]המקיים קוצים בכרם ר"א אומר קדש וחכ"א [א]אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימין וא"ר חנינא מ"ט דרבי [ג]אליעזר שכן בערביא מקיימין קוצי שדות לגמליהם מידי איריא דערביא אתרא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם אלא היינו טעמא כדרב חסדא דאמר רב חסדא תרדין שסחטן ונתנן במקוה פוסלין את המקוה בשינוי מראה והא לאו בני סחיטה נינהו אלא מאי אית לך למימר כיון דאחשבינהו הוה להו משקה ה"נ כיון דאחשבינהו הוה להו משקה רב פפא אמר משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה [ג]וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה בשינוי מראה [ד]דתנן התם [ג]נפל לתוכו יין או חומץ ומוחל ושינה מראיו פסול מאן תנא דמוחל משקה הוא אמר אביי רבי יעקב היא [ה]דתניא ר' יעקב אומר [ד]מוחל הרי הוא כמשקה ומה טעם אמרו מוחל היוצא בתחלה טהור לפי שאינו רוצה בקיומו ר"ש אומר מוחל אינו כמשקה ומה טעם אמרו מוחל היוצא מעיקול בית הבד טמא לפי שאי אפשר לו בלא ציחצוחי שמן מאי בינייהו איכא בינייהו דאתי בתר איצצתא רבא אמר משום דהוי דבר שאין עושין הימנו מקוה ופוסל את המקוה בשינוי מראה אמר רב יהודה אמר שמואל [ה]סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד [ו]חולב אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה [ו]אלמא קסבר משקה הבא לאוכל אוכל הוא מתיב רמי בר חמא [ז]זב שחולב את העז החלב טמא ואי אמרת משקה הבא לאוכלין אוכל הוא במאי איתכשר [ח]כדאמר ר' יוחנן בטיפה המלוכלכת ע"פ הדד הכא נמי בטיפה המלוכלכת ע"פ הדד מתיב רבינא [ט]טמא מת שסחט זיתים וענבים

כביצה

בפגעין. פרונ"ש בלע"ז. ולהוציא מימיהן לשתות: ובפרישין. קויידונ"ן: ובעוזרדין. קורמ"ש דלאו אורחייהו בהכי ואין כאן משום לש: אבל לא ברמונים. דאורחייהו בהכי: ושל בית מנשיא. היו רגילין לסחוט רמונים בחול. אלמא איכא דסחיט להו הלכך בשבת אסור: אלא מאי איכא לך למימר. לר' יהודה כיון דלאו בני סחיטה כו' וכי היכי דלרבי יהודה שרי לכתחילה מהאי טעמא מהשתא אפי' תימא רבנן ושרו ליה מהאי טעמא: מנשיא תנא הוא. בתמיה וכי איהו פליג למימר דבשבת אסור דתימא הלכתא כוותיה והא לא הוזכר אלא לדברי התנא נראה דהאי תנא הוא סבר כוותיה: וכ"ת. הא דאמר הלכה כשל בית מנשיא ה"ק הלכה כהאי תנא דאסר ברימונים הואיל וקאי מנשיא כוותיה דסוחטין רימונים בחול אלמא בני סחיטה נינהו: הוי רובא דעלמא. דמשום איהו לחודיה נשוי דרך רמונים לסחיטה: קוצים. קרדונ"ש: מקדש. את התבואה משום כלאים דזריעה הוא: ואמר רבי חנינא כו'. אלמא משום חד מקום דאחשבינהו משוינן להו דבר חשוב: אתרא. הוא וחשיבות דרבים הוי חשיבותא: הכא. חד גברא לחודיה הוא נימא בטלה דעתו: אלא היינו טעמא. דרב נחמן דאמר הלכה אין סוחטין: כרב חסדא. אע"ג דלעלמא לא חשיב כיון דאחשיב איהו הוי לדידיה משקה. והכי מפרש רב נחמן לברייתא דלעיל סוחטין בפגעין ובפרישין למתק הפרי ולא לצורך המשקה אבל לא ברימונים ואפילו למתקן (א) דשל בית מנשיא היו סוחטין' בחול לצורך משקה הלכך בשבת אסור אפי' למתק הואיל ואיכא חד דעביד לשם משקה. ולא משום דמנשיא רובא דעלמא אלא חיישינן אי שרית ליה למתק אתי למעבד לשום משקה וכיון דאיהו מחשב ליה הוי משקה ומיחייב אבל בפגעין ליכא למיחש (ב) דאין אדם עושה אותו למשקה: בשינוי מראה. לא בשלשת לוגין דלא הוזכרו שלש לוגין אלא במים שאובין אבל שאר משקין לא פסלי אא"כ נשתנה מראה המקוה על ידיהן: רב פפא אמר. טעמא דתרדין לאו משום חשיבותא דאחשבינהו הוא ולעולם לאו משקה נינהו והא דמפסיל משום דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה שאינו מים או שלג או ברד פוסל את המקוה בשינוי מראה: נפל לתוכו. של מקוה יין או חומץ: או מוחל. והוא כמין מים זב מן הזיתים. וג' מינים יש בו כשטוענן מתחילה במעטן להתחמם ולהתבשל מאליהן מוחל זב מהן והוא צלול כמים ולאחר שעמדו ימים ודחקו זה את זה מוחל לזוב מהן והוא קרוב להיות כשמן ולאחר שעורכן להוציא שמנן בבית הבד ומשפהה התפוח של גפת בעקלים שהוא אגוד בהן בבית הבד חוזר מוחל וזב מהן: מאן תנא דמוחל משקה הוא. קס"ד דאין מקוה נפסל אלא על ידי משקה ואפילו בשינוי מראה: בתחילה. בתחילת טעינתן של זיתים: מעקול בית הבד. לאחר שנסחט שמנו או לפני סחיטתו: מאי בינייהו. במאי פליגי הואיל ותרווייהו מודו דמוחל היוצא בתחילה טהור והיוצא מעקל בית הבד טמא באיזה מוחל נחלקו דלמר הוי משקה וטמא ולמר לא הוי משקה וטהור: דאפי בכבר איצלפא. לאחר שהתחילו להתחמם ודחקו זה את זה ונשתהה הכומר ימים: רבא אמר. קמייתא דקתני מוחל פוסל מקוה דברי הכל הוא ומשום דהוי כו': לתוך הקדרה. של תבשיל לתקנו דמוכחא מילתא דלאו למשקה בעי ליה אלא לאוכל ° ואין זה דרך פריקתו והוי כמפריד אוכל מאוכל: אבל לא לתוך הקערה. דזמנין דלמשקה קאי ואף על גב דבקערה לא שתי איניש לא מוכחא מילתא ואיכא איסור: אלמא. מדקאמר סוחט לתוך הקדרה קסבר כו': החלב טמא. שהזב מטמא כל דבר במשא והרי היסט הקילוח ולא קמפליג בין לתוך הקדרה בין לתוך הכוס: ואי אמרת אוכל הוא. הא אין אוכל מקבל טומאה שלא בהכשר והאי במאי איתכשר: כדאמר רבי יוחנן. במסכת כריתות גבי האשה שנטף חלב מדדיה: בטיפה המלוכלכת על פי הדד. טיפה ראשונה מלוכלכת בה פי הדד בדעת ונוחה ליחלב והיא הוי משקה כשהם חלב דלא לאוכל בעי ליה: טמא מת שסחט זיתים וענבים

כבילה

מי דמי ערביא אתרא הוא. הו"מ למיפרך הניחא לרבי אליעזר לרבנן מאי איכא למימר אלא פריך דאפילו לרבי אליעזר לא ניחא ומה שקשה מאנשי הוצל דפרק המצניע (לעיל דף צב:) פירשתי שם (ד"ה ואת"ל): ה"נ כיון דאחשביה הוו להו משקה. תמיה ס"ד דסוחטין בפגעין כו' היינו סחיטה ממש אבל השתא אי אפשר לומר דהא פשיטא דאסור דכיון דאחשביה הוה להו משקה אלא סוחטין דקתני היינו בליי"ר בלע"ז למתק הפרי כדפי' בקונטרס: אמר אביי ר' יעקב היא. קשה לי לימא דהאי מוחל דקתני היינו במוחל היוצא מעקול בית הבד ודברי הכל וכי תימא מדקתני מוחל סתמא משמע דבכל מוחל איירי לא היא דע"כ אפי' לרבי יעקב לא איירי בכל מוחל דהא מודה דמוחל היוצא בתחילה טהור וי"ל דמוחל היוצא מעקול בית הבד לא הוה קרינן ליה מוחל סתם כיון דאי אפשר לו בלא נצוצי שמן: חולב אדם עז כו'. נראה לר"ת דהיינו דווקא בי"ט דחזיא בהמה לאכילה הוי כמו אוכלא דאיפרת אבל בשבת לא חזיא לשחיטה כמו דם חטיאה שהבהמה היא כפסולת וכשחולב הוי כנוטל אוכל מתוך פסולת וכן משמע בבה"ג דבי"ט איירי ומיהו סחיטת זיתים וענבים דשרי לעיל לתוך הקדירה היינו אפי' בשבת כיון דאשכול חזיא לאכילה:

כבילה

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ה מהלכות כלאים הל"ח טוש"ע יו"ד סימן רצו סעיף יד:
ט ב מיי' פ"ז מהלכות מקוואות הלכה א סמג עשין רמח:
י ג מיי' שם והלכה ט סמג שם טוש"ע יו"ד סימן רא סעיף כה:
יא ד מיי' פ"י מהלכות טומאת אוכלין הלכה יג ופי"א הלכה ו:
יב ה מיי' פ"ח מהלכות שבת הל"י סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן שכ סעיף ד:
יג ו ז מיי' שם וסמג שם טור שו"ע או"ח סימן תקה:
יד ח ט מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין הל"ב:

◆

לעזי רש"י

פרונ"ש [פרוני"ש]. שזיפים.
קויידונ"ן [קודוינ"ץ]. חבושים (פירות).
קורמ"ש [קורמי"ש]. פירות עוזרר.
קרדונ"ש [קרדונ"ש]. פירות של קורה.

◆

מוסף רש"י

ר"א אומר קדש. דכל"ג אסמכן במסכת כלאים דמאכל בהמה הוי כלאים בכרם משום לא תזרע כרמך כלאים, ואפילו מקיים לוקה, דדרשינן במו"ק (ב:) כלאים פרך לא (ושב"ט ב"ב קנו.). שכן בערביא. ורבנן בתר רובא דעלמא אזלי שאין מקיימין שדות לגמליהן (שם). מעיקול בית הבד. עשוי כמין קופה מפורגת במלגזה ולאחר טחינת הזיתים נותן הגפת בתוכו עקול ומניח עליו קורה ומכבידו להוציא המשקה הנשאר (ב"מ עד.). בטיפה המלוכלכת על פי הדד. טיפה שפי הדד מלוכלך בה, דהכיא ודאי מכשר לשאר החלב היוצא דרך שם, דהא לא קיימא לאכילת תינוק (כריתות יג.).

◆

רב נסים גאון

פרק עשרים ושנים
חבית שנשברה

רבא אמר משום דהוה דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה בשינוי מראה. עיקר דיליה בתורת כהנים מקוה מים לא מקוה כל המשקין כולן, פרט לשנפל בתוכו מי כבשין ומי צבעין ושינו את מראיו. ובתוספתא טבול יום (פרק א) חומר במשקין שאין להן טהרת הגוף ואין להן טהרה מטומאתן ואינן טהורין בגוף ופוסלין את המקוה בשינוי מראה מה שאין כן במים. כדאמר ר' יוחנן בטיפה על פי הדד. משכחת לה במס' כריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף יג) ולרבא מקום חלב מעין הוא ולא צריך הכשר והתנן האשה [שנפל] (ש)חלב מדדיה ונפל לאויר תנור, תנור טמא. וקשיא לן במאי איתכשר ואמר ר' יוחנן בטיפה מלוכלכת ע"פ הדד.

מסורת הש"ס

א) [לעיל נג. וש"נ ועמ"ן], ב) כלאים פ"ה מ"ח כ"י קנו., ג) [ל"ל אליעזר], ד) מקוואות פ"ז מ"ד, ה) תוספ' דטהרות פרק ו, ו) [ע"ל תוס' עב: ד"ה מפרק וכו'], ז) טהרות פ"ג מ"ג, ח) כריתות יג. פסחים לג:, ט) טהרות פ"ג מ"ג, י) בס"א נוסף: רימונים.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כרב חסדא וכו' ואפילו למתקן הואיל דשל בית וכו': (ב) בא"ד למיחש דהכי דאין אדם:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לתוך הקדירה ואין זה דרך פריקתו. עיין לעיל דף עג ע"ב תוספות ד"ה מפרק:

◆

רבינו חננאל

בפגעים, יש מי שאומר כפרגיל, ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים. ואוקימנא אפילו תימא רבנן כיון דלא בני סחיטה נינהו אפילו לכתחילה. ושל בית מנשיא היו סוחטין בחול ברמונים ועושין ממנו יין של רמונים, כלומר שהרמונים בני סחיטה נינהו כזיתים וענבים ואסור לסוחטן בשבת. אמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא בן מנחם. ואמרינן וכי מנשיא תנא הוא. ואוקימנא האי תנא דאמר סוחטין בפגעין ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים, (ו)סבר לה כמנשיא בן מנחם שסוחט בחול ברמונים להוציא מהן מים (וכן) [והן] כמו זיתים וענבים. וקיי"ל כוותיה. ואקשינן וכי מנשיא הוה רובא לעלמא, ומהדרינן אין, כי הא דתנן המקיים קוצים בכרם וכו', ואוקימנא אע"פ שאין דרך בני אדם לקיים קוצים בכרם, כיון שבערביא מקיימין קידש, הכא נמי אע"פ שאין דרך בני אדם לסחוט רמונים בחול, כיון שסוחטין של בית מנשיא בחול, בשבת אסור לסחוט. ודחינן ערביא מקום בני אדם רבים, ומנשיא אדם אחד הוא ובטלה דעתו אצל [כל] אדם. ואתינן לטעמא אחריתי, אלא האי תנא כטעמיה דרב חסדא דאמר תרדין שסחטן ונתנן למקוה פסלו המקוה בשנוי מראה, [אע"ג דתרדין לאו בני סחיטה נינהו, כיון שסחטן אחשבינהו והוו להו משקה הכא נמי לגבי רמונים אחשבינהו והוו להו משקה. רב פפא אמר לאו היינו טעמא אלא כל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה כגון תרדין וכדומה להן פוסלין המקוה בשנוי מראה], וכיון שהזכרנו פסילות המקוה אמרינן, תנן התם [נפל] לתוכו יין ומוהל כו', פי' מוהל, מים היוצאים מעקול בית הבד, עת שטוענן את קורה בית הבד על הזיתים הטחונין, והוא מי הזיתים, ויש בהן צחצוחי שמן. איצצא, דוחק כדגרסינן בפרק המפקיד. אמר ר' יהודה אמר שמואל סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה. אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה, אלמא קא סבר משקה הבא לאוכל אוכל הוא. אותביה רמי [בר חמא] זב שחלב עז, החלב טמא, כלומר טימאו הזב בנגיעתו. ואם תאמר אוכל הוא במאי אתכשר. ופרקינן כר' יוחנן דאמר איתכשר בטפה המלוכלכת על פי הדד שנפסלה מאוכל והיא מבשרת כמשקה. ואותיב רבינא טמא מת שסחט זיתים